

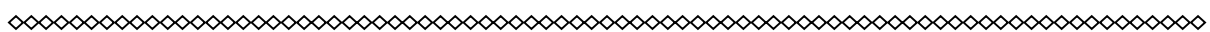
УДК 351:332.14

DOI: 10.34132/pard2022.17.04

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ

Жовнірчик Я.Ф., д-р наук з держ. упр., професор, Інститут держави і права імені В.М. Корецького Національної академії наук України, м. Київ, Україна.

Мряченко О. Л., аспірант, Інститут держави і права імені В. М. Корецького Національної академії наук України, м. Київ, Україна.

У статті розкрито особливості регіонального розвитку сучасної України, зокрема, його економічного аспекту та надано практичні рекомендації задля створення необхідних умов для забезпечення збалансованого розвитку регіонів України. З урахуванням сучасних вітчизняних реалій розкрито поняття «регіон» у контексті організаційно-економічних та політико-правових відносин, «регіональний розвиток», «економічний розвиток регіону», «сталий розвиток регіону», «державна регіональна політика». Розглянуто регіон як складовий елемент економічної системи України. Визначено основні умови ефективного розвитку регіону. Обґрунтовано взаємозв'язок між економічним та соціальним розвитком регіону. Розглянуто специфічні характеристики регіону, які слід враховувати у процесі розробки цільових програм розвитку. Визначено загальні стратегічні цілі розвитку регіону й означено комплекс заходів, що сприятиме їх досягненню. Наведено класифікацію чинників, що зумовлюють сталий розвиток регіональної економіки. Визначено що основою політики економічного зростання на регіональному рівні має

статі інноваційно-відтворювальний підхід, який передбачає найбільш раціональне використання інноваційного потенціалу та виробничих ресурсів. Наведено чинники, що формують динаміку міжрегіональної асиметричності. Проаналізовано результати моніторингу соціально-економічного розвитку регіонів України за 2021 рік за такими напрямками як: «Економічна та соціальна згуртованість», «Економічна ефективність», «Інвестиційно-інноваційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця». На основі здійсненого аналізу з метою створення низки необхідних умов задля забезпечення подальшого динамічного, збалансованого розвитку регіонів України внесено відповідні пропозиції та рекомендації міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади і місцевим державним адміністраціям.

Ключові слова: державна регіональна політика, економічний розвиток регіону, інноваційно-відтворювальний підхід, моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів, регіон, регіональний розвиток, сталий розвиток регіону.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі розвитку України її економічна спроможність та ефективна інтеграція у європейський економічний простір залежить від адекватного вироблення й реалізації такої моделі взаємовідносин із регіонами, яка сприяла б становленню змістовно-нових форм співробітництва у форматі «центр-регіони» та відповідає загальноєвропейській практиці внутрішньої міжрегіональної співпраці. Будучи складовою економічної системи держави, регіон із певним часовим відтермінуванням відображає всі процеси її розвитку. Тому в умовах сучасних викликів українській державі актуалізується питання формування та реалізації ефективної регіональної політики як інструменту забезпечення післявоєнного відновлення країни, її подальшого стабільного економічного розвитку і конкурентоспроможності на європейському ринку.

Комплекс питань, пов'язаний із необхідністю вирішення проблематики різючої асиметричності економічного стану регіонів

України є досить популярною темою серед вітчизняних дослідників особливо останнім часом, коли на загальнодержавному рівні приділяється багато конструктивної уваги становищу регіонів у період дії правового режиму воєнного стану та прогнозам майбутнього регіонального розвитку. У зв'язку із цим необхідним вбачається продовження наукової дискусії у площині подальшого з'ясування чинників неоднорідності економічного розвитку регіонів, теоретико-прикладних завдань та ефективності використання тих чи інших інструментів державного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Свідченням посиленої уваги вчених до проблем регіонального розвитку є наявність відповідних наукових шкіл та ґрунтовних теоретико-прикладних досліджень. Багатоаспектним проблемам соціально-економічного розвитку регіонів України присвячено численні праці вітчизняних учених. Дане проблемне питання досліджували та зробили вагомий науковий доробок такі автори: Л. Антонова, І. Драган, Я. Жовнірчик, Ю. Конюхов, А. Кузнецов, В. Купчак, В. Мамонова, А. Музиченко, В. Пабат, Ю. Яковлева. Віддаючи належне працям зазначених дослідників, слід відмітити, що питання економічного розвитку регіонів в Україні потребує своєї актуалізації та поновлення у зв'язку із наявним фактом збройної агресії російської федерації проти України. Саме це визначило тему, наукову і практичну спрямованість та зміст дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є розкриття особливостей регіонального розвитку сучасної України, зокрема, його економічного аспекту та надання практичних рекомендацій задля створення необхідних умов для забезпечення збалансованого розвитку регіонів України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «Регіон» з'явилося у науковому лексиконі у 50-70 рр. ХХ століття, хоча ще у кінці ХІХ – першій половині ХХ століття розвиток держави відбувався у двох основних напрямках – раціоналізації та демократизації управління. Одним із низки проявів даних процесів був розвиток територіальної системи державного управління та місцевого самоврядування. Активне розширення сфери діяльності державної

влади призвело до кількісних і якісних змін та перерозподілу управлінських функцій на всіх рівнях державного управління. Вже після Другої світової війни раціоналізація системи державного управління супроводжувалася зростанням частки територіального планування розвитку при збереженні прерогативи визначення головних цілей та принципів у центрі, тобто виникли процеси передачі права прийняття рішень органам державного управління, що знаходились в ієрархічній підпорядкованості центральному рівню, але компетенція яких була обмежена межами територіальної одиниці, тобто почали здійснюватися процеси деконцентрації. Регіоналізація державного управління зумовила у подальшому надання права прийняття рішень з питань місцевого значення територіальним органам влади [1, с. 309].

Регіон виступає невід'ємною частиною не лише адміністративно-територіального устрою, а й усієї економічної системи країни. Він, являючи собою певну агломерацію продуктивних сил, характер яких визначений природно-географічними, соціально-економічними, освітньо-культурними, демографічними та іншими особливостями, постає центральною ланкою економічного розвитку в масштабі всієї держави. Відроджуючись після кризового стану, долаючи на своєму історичному шляху складнощі та труднощі, розвиваючись і прогресивно функціонуючи, кожен окремо взятий регіон робить свій внесок у розвиток економіки всієї країни. Тому проблеми стійкості розвитку регіонів є особливо актуальними у даний час, коли глибинні трансформаційні процеси в економіці пов'язані із збройною агресією російської федерації проти України роблять її більш вразливою та чутливою до впливу низки різних зовнішніх і внутрішніх чинників.

Долучаючись до думки В. Мамонової [1] під регіоном ми розуміємо адміністративно-територіальну одиницю субнаціонального рівня, утворену у законодавчому порядку із урахуванням історичних, політичних, соціальних та культурних особливостей для здійснення державної політики і реалізації спільних інтересів населення, що забезпечується діяльністю територіальних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Регіон є багатофунк-

ціональною системою, що створюється шляхом синтезу політичних, екологічних, соціальних, економічних, психологічних та інших сфер життєдіяльності населення [1, с. 309].

Економічний розвиток регіонів завжди був і буде виділений з усієї сукупності державних інтересів як актуальний і пріоритетний напрям, оскільки кожен регіон, будучи частиною єдиної держави, робить свій внесок у її історію, внутрішнє політичне, економічне, культурне життя, досягнення певних результатів на міжнародній арені. А організація господарської діяльності регіонів у вигляді взаємодії продуктивних сил своїх територій становить єдиний господарський комплекс країни. Саме активізація економічного життя у регіонах визначає тенденції економічного зростання всієї країни. Європейський досвід свідчить про те, що держава є стійкою та життєздатною лише у тих випадках, коли її суб'єкти (адміністративно-територіальні утворення) є політично стабільними, економічно та соціально життєдіяльними. Таким чином, є очевидним, що дослідження проблем, пов'язаних із розробкою концепцій економічного розвитку регіонів, спрямованих на оптимізацію використання наявних у їх межах ресурсів, є найбільш актуальним на сучасному етапі національного державотворення [8].

В основних теоріях економічного розвитку регіону розглядаються: регіон-квазідержава – більш-менш відособлена підсистема загальної системи – держави та національної економіки; регіон-квазікорпорація – великий суб'єкт регіональної та муніципальної власності, а також економічної діяльності; регіон-ринок – нібито ринковий ареал, що має певні межі й підприємницький клімат, а також особливості функціонування різних видів ринків (товарних, кредитно-фінансових, цінних паперів тощо). Ширшим за економічний, є підхід до регіону як до соціуму. У даному підході регіон розуміється як територія відтворення суспільного життя (населення, трудових ресурсів, освіти, охорони здоров'я, культури тощо). На еволюцію регіональних вчень також впливають сучасні тенденції, що відображається у тлумаченні регіону як підсистеми інформаційного суспільства або учасника інтернаціоналізації та глобалізації економіки. В Україні вирізняються два основні підходи до тракту-

вання поняття регіону як об'єкта управління: 1) як адміністративно-територіальної одиниці субнаціонального рівня, якій притаманні такі характеристики як: чітко визначені кордони, вбудованість у систему державного управління, єдність нормативно-правової бази тощо; 2) як неадміністративної одиниці субнаціонального рівня, – об'єднання кількох областей у єдину територіальну систему за гео-виробничим принципом зі створенням надобласних органів управління [1, с. 310].

Подолання кризи у будь-якій сфері суспільного життя безпосередньо пов'язано із рівнем економічної активності. Соціальний розвиток визначається ресурсними можливостями, які, у свою чергу, залежать від рівня економічного розвитку. Тому тільки розвиваючи економічну активність, можна здійснити ті чи інші прориви у житті місцевої громади і підняти рівень добробуту населення, який, зрештою, завжди визначає ступінь успіху функціонування тієї чи іншої соціально-економічної системи [8].

Регіон слугує складовим елементом економічної системи, у складі якої представлені основні показники економічної структури виробництва, для якої властива присутність певних природних та ресурсних чинників, процеси управління якої реалізують регіональні органи влади. Регіон є одним із ключових об'єктів організаційно-економічних та політико-правових відносин, спрямованих на організацію регіональної економіки, формування сприятливих умов життя та задоволення потреб населення з урахуванням специфіки його розвитку [9].

Якісні, закономірні зміни у процесах функціонування регіональної системи, які мають об'єктивний характер та зумовлені виникненням нових форм зв'язків між соціально-економічними потребами і засобами їх задоволення прийнято вважати регіональним розвитком. Регіональний розвиток – це багатогранний та багатоаспектний процес, що найчастіше розглядається із точки зору сукупності різноманітних соціально-економічних цілей та включає такі аспекти, як: зростання виробництва та доходів; зміни в інституційній, соціальній та адміністративній структурі; зміни у суспільній свідомості, традиціях та звичках. Під якісними змінами розуміється

зміна не тільки кількісних параметрів, які характеризують динаміку у розвитку окремих елементів системи, а і докорінну зміну структури, яка розкривається через взаємозв'язки між підсистемами і елементами всієї регіональної системи. Закономірні зміни, які відбуваються у межах регіональної системи, характеризують внутрішню сутність процесів, визначають спрямованість та розкривають природу взаємодії окремих елементів регіональної системи між собою та зовнішнім оточенням [1, с. 321].

У зв'язку із цим до основних умов ефективного розвитку регіону слід віднести: врахування інтересів та задоволення запитів населення регіону, кон'юнктури ринку, суб'єктів ринкових відносин; адаптацію економічної системи регіону до чинників зовнішнього оточення та внутрішньої будови; формування стратегії сталого розвитку регіону. Специфічні характеристики регіону слід обов'язково враховувати у процесі розробки цільових програм розвитку, необхідність яких викликана такими умовами як: зв'язок регіональної політики та державної, зокрема, обумовлений певною фінансовою залежністю регіональних бюджетів від фінансування центру; наявність природно-сировинної бази; специфіка кліматичних та екологічних умов; сформована структура економіки тощо [4].

У зв'язку із специфікою свого внутрішнього змісту як явища, регіони виступають одним із ключових елементів реалізації державної політики у економічній та соціальній сферах, це пов'язано із тим, що сфера їх розповсюдження поширюється, насамперед, на регіональну економіко-політичну систему. Отже, функціонування економіки регіонів обумовлено комплексом інтересів держави, спрямованих на розробку ефективної системи управління, яка передбачає формування власної регіональної системи управління з правом вільного розпорядження наявними ресурсами та потенціалом.

Доцільно розглядати регіон як відокремлену територію у межах країни, що характеризується власною системою адміністративних органів управління, системністю господарювання, спеціалізацією економіки, збалансованістю розвитку продуктивних сил на основі ефективного поділу праці. Наявність відокремленої території зумовлює забезпеченість регіону різними видами ресурсів, здатність і

можливість самотійно вирішувати економічні проблеми, що виникають, у межах регламентованих повноважень та сформульованих стратегічних цілей. Збалансованість характеризує процеси дотримання пропорцій усередині регіону, спрямованого на забезпечення розширеного відтворення. У зв'язку із цим, на думку В. Купчака [4] слід здійснити комплекс заходів, що сприятиме досягненню зазначених стратегічних цілей розвитку регіону, а саме: 1) реалізація ресурсного та економічного потенціалу на основі виділення критеріїв, параметрів, засобів та технологій ефективного управління регіоном; 2) забезпечення розвитку регіональних та муніципальних суб'єктів господарювання з метою покращення функціонування економічної системи; 3) удосконалення системи та методик управління регіоном; 4) скорочення негативного впливу зовнішнього середовища; 5) формування ефективного зворотного зв'язку між регіональними органами влади, суб'єктами господарювання та населенням [4].

У питаннях визначення напрямів і перспектив розвитку регіональних систем приваляючою у дослідницькому обігу є категорія «сталий розвиток регіону», що являє собою атрибут комплексної системи, яка відображає ефективне поєднання місії, цілей, інструментарію, ресурсів і результатів її функціонування.

В. Купчаком [4] запропоновано тематичну класифікацію чинників, що зумовлюють сталий розвиток регіональної економіки, з урахуванням: системного підходу до виділення ключових ланок сталості; визначення ролі та значення економічної структури; розвитку регіональних взаємовідносин і взаємодій; модернізації системи управління, – що об'єднані у п'ять основних блоків: економічні, соціальні, організаційно-правові, природно-ресурсні та інноваційно-технологічні (табл. 1).

Сталий розвиток регіону передбачає пошук додаткових джерел економічного зростання та необхідність визначення й застосування технологій і методик управління, що стимулюють інноваційну та інвестиційну активність, знаходження нових ресурсів, розробку актуальних товарів і послуг, розвиток творчого підходу та елементів інфраструктури, формування нових сфер застосування підприємництва, моніторинг екологічної ситуації, підтримка балансу ринкової кон'юнктури, прийняття оптимальних управлінських рішень тощо.

Таблиця 1

Класифікація чинників, що впливають на сталий розвиток регіону

ЧИННИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ				
Економічні	Соціальні	Організаційно-правові	Природно-ресурсні	Інноваційно-технологічні
<ul style="list-style-type: none"> - Прогнозування та планування; - Економічна структура; - Фінансова система; - Економічна політика (державна, регіональна); - Індикативне планування; - Стан ринку. 	<ul style="list-style-type: none"> - Соціальна структура; - Соціальна політика (державна, регіональна); - Рівень добробуту населення; - Демографічна ситуація. 	<ul style="list-style-type: none"> - Організаційна та виробнича структури; - Політика про-довольчої безпеки; - Поділ та організація праці; - Державні законодавчі та нормативно-правові акти; - Нормативно-правові акти органів місцевої влади. 	<ul style="list-style-type: none"> - Земля, стан ґрунтів; - Корисні копалини; - Кліматичні умови; - Флора і фауна; - Рельєф, екологія; - Водні ресурси. 	<ul style="list-style-type: none"> - Інноваційна політика та інноваційна активність; - Системи управління якістю; - Оперативне та стратегічне управління; - Ринкові інструменти (маркетинг, контролінг, логістика та ін.); - Стандартизація та сертифікація; - Передовий тематичний досвід.

Джерело: [4]

У той же час, потрібно враховувати і таку принципову позицію – фундаментом сталого розвитку регіонів має стати їх самостійність у контексті визначення цілей свого розвитку та можливості фінансування заходів для їх реалізації, насамперед, за рахунок власних джерел та залучених інвестицій. Йдеться про те, що основою

політики економічного зростання на регіональному рівні має стати інноваційно-відтворювальний підхід, який передбачає найбільш раціональне використання інноваційного потенціалу та виробничих ресурсів, максимальне сприяння розвитку малого та середнього бізнесу. У межах означеного підходу доцільним є підвищення ролі та відповідальності місцевих органів влади за майбутню територію, необхідність пошуку нових інструментів стимулювання економічного розвитку, зокрема, поєднання зусиль місцевого бізнесу, громадськості та держави [2].

Регіональні та місцеві органи влади мають відігравати ключову роль у соціально-економічному розвитку території. Держава де-факто має делегувати їм низку повноважень з метою максимального наближення послуг адміністративного та громадського характеру до населення, розширення можливостей вирішення місцевих проблем власними силами. Йдеться про створення принципово нових інституційних умов, які б дозволили регіонам повністю реалізувати наявний у них потенціал, максимально збільшити їхній внесок у розвиток національної економіки, відновити конкурентні переваги на світових ринках в умовах рецесії [6].

Забезпечення рівних можливостей та умов соціального й економічного розвитку регіонів є однією із головних цілей державної регіональної політики.

У нормативно-правовому полі української держави під державною регіональною політикою розуміється система цілей, заходів, засобів й узгоджених дій центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування і їх посадових осіб з метою забезпечення високого рівня якості життя людей на всій території України із урахуванням природничих, історичних, екологічних, економічних, географічних, демографічних та інших особливостей регіонів, їх етнічної та культурної самобутності (ст. 1 Закону України «Про засади державної регіональної політики»). Метою державної регіональної політики є створення низки умов для динамічного, збалансованого розвитку України і її регіонів, забезпечення їх соціальної й економічної єдності, підвищення рівня життя населення, створення

безпечних умов, додержання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного громадянина незалежно від його місця проживання (ст. 2 Закону України «Про засади державної регіональної політики») [7].

Основним пріоритетним завданням державної регіональної політики, спрямованої на підвищення конкурентоспроможності економіки країни, має бути забезпечення процесу післявоєнного відновлення та подальшого поступового розвитку наукового, технологічного та інноваційного потенціалу адміністративно-територіальних одиниць. Необхідно створити умови для формування у кожному регіоні сучасного виробничого комплексу, здатного до розвитку та забезпечення внутрішніх потреб, нарощування експорту конкурентоспроможної продукції та послуг, збільшення обсягів виробництва наукомісткої промислової продукції.

У зв'язку із наявним інноваційним типом розвитку провідною метою регіональної політики соціально-економічного розвитку має бути забезпечення сталого функціонування та розвитку регіону на інноваційній основі. У контексті досягнення окресленої мети тематичними завданнями виступають такі: створення та розвиток регіональної інноваційної системи; підвищення конкурентоспроможності регіону; зростання обсягів реалізації інноваційної продукції; створення додаткових робочих місць у сферах науки, виробництва та послуг; вирішення екологічних та соціальних проблем на основі використання новітніх технологій; збільшення надходжень до бюджету і доходів населення за рахунок нарощення обсягів виробництва наукомісткої продукції [3].

Активні бойові дії пов'язані із військовою агресією російської федерації проти унітарної України на її Сході та Півдні, у зв'язку із цим поглиблення дисбалансу соціально-економічного, культурно-освітнього, демографічного розвитку суттєво ускладнює проведення єдиної державної регіональної політики, формування загальнодержавного ринку товарів і послуг та збільшує загрозу виникнення кризових явищ і дезінтеграцію національної економіки. Регіональні диспропорції перешкоджають забезпеченню високих темпів економічного зростання всією територією держави. На під-

ставі цього відбувається територіальний перерозподіл ресурсів та їх зосередження у кількох економічно розвинених регіонах країни.

З одного боку невелика відмінність у рівнях економічного розвитку регіонів виконує стимулюючу функцію відносно відстаючих регіонів. Це свідчить про більш сильну конкурентоспроможність одних регіонів у порівнянні з іншими. З іншого боку рівень неоднорідності розвитку регіонів України сьогодні дуже високий, що становить загрозу для економіки всієї держави. Серед низки внутрішніх і зовнішніх чинників, що формують динаміку міжрегіональної асиметричності, можна виділити три такі основні як:

- рівень розвитку регіону до повномасштабного російського вторгнення на територію України;

- частка сільського господарства у валовому регіональному продукті, яка здійснює стабілізуючий вплив на величину відхилень та розвиток сервісного сектора, збільшення частини якого веде до посилення міжрегіональних відмінностей;

- чинники, пов'язані з регіональною політикою (середньодушові витрати з регіональних бюджетів, темпи інфляції, середньодушові інвестиції), зі збільшенням яких зростають також міжрегіональні відхилення [6].

Згладжування міжрегіональних відмінностей може бути досягнуто виключно за рахунок динамічнішого розвитку економічно слабших регіонів. Для цього необхідна комплексна цілеспрямована державна політика, що передбачає забезпечення випереджального зростання інноваційної активності у тих регіонах, можливості самостійного розвитку яких через низку об'єктивно-суб'єктивних причин є обмеженими (до головних таких причин відносимо наслідки результатів збройної агресії російської федерації проти України). У зв'язку із цим необхідний саме диференційований, а не універсальний підхід до регулювання регіонального економічного розвитку.

Отже, державна регіональна політика за своєю суттю покликана забезпечити необхідний баланс між окремими регіонами шляхом стимулювання найбільш розвинених із них та запровадження механізмів вирівнювання рівня розвитку за рахунок подолання соціально-економічних проблем депресивних регіонів. Така політика

має стимулювати інтеграційні процеси у суспільстві та протистояти ризику посилення регіональних асиметрій.

Відчутна регіональна диференціація за низкою показників економічного та соціального напрямку була характерною для України ще за часів її перебування у складі Союзу Радянських Соціалістичних Республік. Як факт, за тридцять років української незалежності рівень цієї диференціації зберігся.

У сучасній Україні системно здійснюється аналіз стану соціально-економічного розвитку регіонів. Так, постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 року № 856 «Про затвердження Порядку та Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики» затверджено: порядок проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики та методику проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики. Щорічна оцінка соціально-економічного розвитку регіонів України здійснюється за таким переліком показників:

- економічна та соціальна згуртованість;
- економічна ефективність;
- інвестиційно-інноваційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця;
- фінансова самодостатність;
- розвиток малого та середнього підприємництва;
- ефективність ринку праці;
- розвиток інфраструктури;
- відновлювана енергетика та енергоефективність;
- доступність та якість послуг у сфері освіти;
- доступність та якість послуг у сфері охорони здоров'я;
- соціальний захист та безпека;
- раціональне природокористування та якість довкілля.

Даний моніторинг проведено з метою фіксування ситуації за 2021 рік по кожному регіону України, що, у свою чергу, надасть можливість провести подальший об'єктивний порівняльний аналіз щодо завданої шкоди внаслідок військової агресії російської федерації проти України та стане підґрунтям для прогнозного моделю-

вання у питанні відновлення та забезпечення соціально-економічної стабільності регіонів України. Отже, розглянемо результати моніторингу соціально-економічного розвитку регіонів України за 2021 рік.

Напрямок «Економічна та соціальна згуртованість» включає показники, що комплексно характеризують рівень життя населення і стан розвитку регіональної економіки. У 2021 році наявні доходи населення збільшилися в усіх регіонах, порівняно з показниками 2020 року, і у середньому по Україні цей показник у розрахунку на одну особу населення склав 86016,0 грн (у 2020 році – 74688 грн). Регіонами з вищим за середньоукраїнське значенням показника наявного доходу на одну особу в 2021 році є м. Київ (211620,0 грн), Дніпропетровська (107671,0 грн), Київська (96293 грн), Запорізька (93475 грн), Одеська (93001 грн), Полтавська (92260 грн) та Харківська (88863 грн) області, і основним чинником впливу на розмір доходу населення є галузева структура економіки зазначених регіонів. Упродовж 2021 року коефіцієнт вибуття сільського населення (у розрахунку на 10 тис. осіб наявного сільського населення) порівняно з показниками 2020 року збільшився в усіх регіонах, крім Кіровоградської, Запорізької та Волинської областей, і в цілому по країні – з 111,3 до 116,4. Найвище значення цього показника зафіксовано у Харківській (173,6), Сумській (167,4), Київській (160,2), Житомирській (155,8) та Полтавській (154,1) областях, а відповідно найнижче – у Закарпатській (38,0), Чернівецькій (59,9) та Івано-Франківській (78,6) областях (табл. 2) [5].

Таблиця 2

**Результати моніторингу соціально-економічного розвитку
регіонів за 2021 рік за напрямом
«Економічна та соціальна згуртованість»**

Найменування регіону	ЕКОНОМІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ		
	Валовий регіональний продукт (у фактичних цінах) у розрахунку на одну особу населення (2020 р.)	Наявний дохід населення у розрахунку на одну особу населення	Загальний коефіцієнт вибуття сільського населення, у розрахунку на 10 тис. осіб наявного сільського населення
	<i>гривень</i>	<i>гривень</i>	<i>проміле</i>
Вінницька	88380.0	81970.0	114.1
Волинська	75193.0	65481.0	99.7
Дніпропетровська	126209.0	107671.0	145.8
Донецька	50124.0	47604.0	-
Житомирська	76017.0	76107.0	155.8
Закарпатська	49538.0	58844.0	38.0
Запорізька	99738.0	93475.0	115.5
Івано-Франківська	66245.0	68561.0	78.6
Київська	135817.0	96293.0	160.2
Кіровоградська	81166.0	73146.0	147.0
Луганська	20297.0	31390.0	-
Львівська	94317.0	85195.0	89.6
Миколаївська	86750.0	81870.0	134.8
Одеська	92823.0	93001.0	110.9
Полтавська	136608.0	92260.0	154.1

продовження таблиці 2

Рівненська	62485.0	67727.0	112.5
Сумська	75815.0	83307.0	167.4
Тернопільська	60565.0	65084.0	102.4
Харківська	97428.0	88863.0	173.6
Херсонська	66973.0	73624.0	102.8
Хмельницька	77153.0	75606.0	136.3
Черкаська	91817.0	76673.0	138.4
Чернівецька	50110.0	61612.0	59.9
Чернігівська	85435.0	73742.0	146.4
м. Київ	342247.0	211620.0	-

Джерело: [5]

Напрямок «Економічна ефективність» включає показники, що характеризують стан розвитку реального сектору економіки (промисловість, сільське господарство, будівництво) і рівень цін на споживчому ринку (індекс цін). За підсумками 2021 року обсяги промислового виробництва в Україні збільшилися на 1,9 % (у 2020 році – зменшення на 4,5 %). Збільшення виробництва промислової продукції спостерігалось у 16 регіонах (у 2020 році – у 5 регіонах): від 0,8 % у Вінницькій до 10,0 % у Волинській областях. Також наростили обсяги промислового виробництва підприємства Дніпропетровської, Рівненської (на 7,2 %), Житомирської (на 7,1 %), Одеської (на 7,0 %), Закарпатської (на 6,5 %), Запорізької, Хмельницької (на 6,4 %) та Івано-Франківської (на 6,0 %) областей. Зменшення обсягів виробництва промислової продукції за підсумками 2021 року спостерігалось у 9 регіонах (у 2020 році – у 20 регіонах), від -0,7 % у Миколаївській до -18,3 % у Кіровоградській областях. Крім того, значне скорочення обсягів зафіксовано також у Луганській (-9,4 %), Харківській (-6,5 %), Херсонській (-4,9 %) та Чернівецькій (-2,7 %) областях. Обсяг реалізованої промислової продукції на одну особу в середньому по Україні в 2021 році становив 86746,4 грн, що на 46,0 % більше, ніж у 2020 році (59435,3 грн). При цьому територіальна

диспропорція щодо обсягів реалізованої промислової продукції на одну особу збільшилася проти 2020 року (15,2 рази) і склала 18,5 рази (максимальне значення у 2021 році спостерігалось у Дніпропетровській області – 214947,9 грн, мінімальне у Луганській області – 11644,9 грн). За підсумками 2021 року зафіксовано позитивну динаміку по Україні щодо обсягу виробництва сільськогосподарської продукції – зростання на 14,4 % (у 2020 році – зменшення на 10,1 %). За звітний період обсяги виробництва продукції збільшилися у 20 регіонах у межах від 1,0 % у Волинській до 90,1 % в Одеській області. Обсяги виробництва також суттєво збільшилися у Миколаївській (на 42,6 %), Кіровоградській (на 40,8 %), Черкаській (на 29,5 %), Вінницькій (на 22,2 %), Дніпропетровській (на 19,9 %) та Київській (на 16,3 %) областях. Зменшення обсягу виробництва валової продукції сільського господарства в 2021 році у порівнянні з 2020 роком зафіксовано в 4 регіонах: Сумській (на 8,4 %), Закарпатській (на 6,0 %), Харківській (на 2,9 %) та Луганській (на 2,8 %) областях. Обсяг виробництва продукції сільського господарства у розрахунку на 100 гектарів сільськогосподарських угідь в 2021 році, у порівнянні з показниками попереднього року, у цілому по країні збільшився на 14,4 % і склав 1772,8 тис. гривень. Відповідна тенденція щодо збільшення обсягу виробництва продукції сільського господарства в розрахунку на 100 гектарів сільськогосподарських угідь мала місце у 20 регіонах. Традиційними лідерами за цим показником є: Вінницька (2956,6 тис. грн), Черкаська (2832,5 тис. грн), Тернопільська (2640,2 тис. грн), Хмельницька (2509,2 тис. грн), Київська (2476,4 тис. грн), Чернівецька (2461,3 тис. грн) та Івано-Франківська (2296,1 тис. грн) області. За підсумками 2021 року в 17 регіонах спостерігалось збільшення обсягу виробництва будівельної продукції: від 0,8 % у Чернігівській області до 37,3 % у Тернопільській областях, в цілому по Україні зростання склало 6,8 % (за 2020 рік зростання на 5,6 %). У розрізі регіонів найбільше зростання обсягу будівельної продукції, крім Тернопільської області, зафіксовано у Вінницькій (на 20,6 %), Черкаській (на 19,2 %), Хмельницькій (на 18,6 %), Харківській (на 17,2 %), Рівненській (на 15,6 %) та Миколаївській (на 13,1 %) областях. Негативну динаміку щодо виробництва будівельної продук-

ції за підсумками 2021 року зафіксовано у 8 областях: Чернівецькій (на 35,9 %), Закарпатській (на 23,6 %), Кіровоградській (на 21,5 %), Луганській (на 9,3 %), Херсонській (на 6,4 %), Донецькій (на 5,4 %), Полтавській (на 3,6 %) та Дніпропетровській (на 1,7 %) областях. У грудні 2021 року в порівнянні до грудня 2020 року ситуація на споживчому ринку в усіх регіонах характеризувалася зростанням цін. Так, середній індекс споживчих цін в цілому по Україні становив 110,0 % (у грудні 2020 року зростання становило 5,0 %). Серед регіонів індекс споживчих цін варіював від 108,4 % (у Чернівецькій області) до 111,7 % (у Черкаській області) (табл. 3) [6].

Таблиця 3

Результати моніторингу соціально-економічного розвитку регіонів за 2021 рік за напрямом «Економічна ефективність»

Найменування регіону	ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ						
	Індекс промислової продукції, відсотків до попереднього року	Обсяг реалізованої промислової продукції у розрахунку на одну особу населення	Індекс обсягу сільськогосподарського виробництва, відсотків до попереднього року	Обсяг виробництва продукції сільського господарства на 100 гектарів сільськогосподарських угідь	Індекс будівельної продукції будівництва, відсотків до попереднього року	Обсяг виконаних будівельних робіт у розрахунку на одну особу населення	Індекс споживчих цін, відсотків
	%	гривень	%	тис. гривень	%	гривень	%
Вінницька	100.8	59668.7	122.2	2956.6	120.6	10527.2	108.7
Волинська	110.0	42454.1	101.0	1620.0	108.4	3204.2	109.9
Дніпропетровська	107.2	214947.9	119.9	1736.4	98.3	6844.0	109.6
Донецька	102.8	95070.1	106.9	1014.3	94.6	2848.9	111.2

продовження таблиці 3

Житомирська	107.1	51293.6	113.8	1973.2	103.9	2230.1	109.0
Закарпатська	106.5	22685.8	94.0	1783.7	76.4	1407.7	110.1
Запорізька	106.4	182194.2	114.1	1224.0	101.4	2301.9	108.8
Івано- Франківська	106.0	71866.3	103.6	2296.1	110.8	3740.2	110.2
Київська	97.5	88167.2	116.3	2476.4	111.9	9460.6	110.4
Кіровоград- ська	81.7	51208.3	140.8	1759.8	78.5	1401.6	110.5
Луганська	90.6	11644.9	97.2	652.4	90.7	372.5	110.9
Львівська	104.8	59081.1	105.6	2041.6	110.4	7535.0	108.9
Миколаївська	99.3	76065.8	142.6	1413.4	113.1	4195.1	110.3
Одеська	107.0	40131.0	190.1	1266.5	103.9	15197.1	110.4
Полтавська	101.2	177377.0	106.1	1885.1	96.4	6960.8	110.4
Рівненська	107.2	51144.0	102.3	1915.5	115.6	3947.6	109.6
Сумська	102.0	58810.9	91.6	1690.5	101.6	1971.9	111.0
Тернопільська	105.2	29120.9	112.7	2640.2	137.3	4063.2	109.5
Харківська	93.5	88446.4	97.1	1536.2	117.2	7772.8	110.1
Херсонська	95.1	40343.5	111.5	1534.2	93.6	1453.9	110.0
Хмельницька	106.4	52056.2	112.0	2509.2	118.6	7656.9	109.8
Черкаська	98.3	80048.8	129.5	2832.5	119.2	3152.5	111.7
Чернівецька	97.3	21724.2	110.0	2461.3	64.1	1851.2	108.4
Чернігівська	97.6	40818.6	102.4	1595.8	100.8	3077.8	110.6
м. Київ	103.0	160289.9	-	-	107.8	18959.5	109.7

Джерело: [5].

Напрямок «Інвестиційно-інноваційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця» включає показники, що характеризують ситуацію із залученням у економіку регіонів інвестиційних ресурсів, розвиток інновацій та стан зовнішньої торгівлі товарами (експорт). Індекс капітальних інвестицій за звітний період у цілому по Україні становив 113,0 % проти 61,8 % у 2020 році. Збільшення обсягу

освоєних капітальних інвестицій спостерігалось у 24 регіонах (за 2020 рік зменшення в усіх регіонах): від 0,3 % у Кіровоградській до 41,7 % у Івано-Франківській областях. Крім Івано-Франківської області, найбільше обсяги капітальних інвестицій зросли у Запорізькій (на 39,2 %), Львівській (37,7 %), Київській (на 35,1 %), Вінницькій (на 33,1 %), Чернігівській (на 23,7 %), Чернівецькій (на 23,6 %), Тернопільській (на 22,5 %) та Черкаській (на 22,4 %) областях. Зменшення інвестицій зафіксовано у Волинській області на 30,8 %. Обсяг капітальних інвестицій на одну особу в середньому по Україні у 2021 році становив 11551,4 гривень. При цьому, територіальна диспропорція щодо обсягів капітальних інвестицій на одну особу зменшилася проти 2020 року (40,7 рази) і склала 39,7 рази (максимальне значення у 2021 році спостерігалось у м. Києві – 54684,4 грн, мінімальне у Луганській області – 1375,9 грн). Обсяг експорту товарів у розрахунку на одну особу населення за 2021 рік по Україні в цілому становив 1645,5 дол. США, що на 467,1 дол. США (або на 39,6 %) більше ніж у 2020 році (1178,4 дол. США). Найвищі показники продемонстрували м. Київ та Дніпропетровська область, де на кожного мешканця припадало відповідно 5188,6 дол. США та 3899,8 дол. США відповідно; найнижчі – Луганська та Чернівецька області (79,5 дол. США та 232,0 дол. США відповідно). При цьому територіальна диспропорція становила 65,3 рази (табл. 4) [6].

Із метою створення низки необхідних умов задля забезпечення подальшого динамічного, збалансованого розвитку регіонів України пропонується:

Міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади:

– врахувати результати наведеного моніторингу під час прогностичного моделювання у питаннях відновлення і забезпечення соціальної та економічної стабільності України після завершення воєнних дій;

– забезпечити конструктивну взаємодію центральних та місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування із подолання негативних тенденцій і вирішення найбільш гострих соціально-економічних проблем, спричинених збройною агресією

російської федерації проти України, як під час дії правового режиму воєнного стану в Україні, так і у післявоєнний період;

– продовжити роботу відносно здійснення моніторингу стану соціально-економічного розвитку регіонів України із метою відслідковування впливу воєнної агресії російської федерації проти України;

– продовжити роботу відносно запровадження у 2022 році експериментального проєкту моніторингу завданих пошкоджень і руйнувань у регіонах України внаслідок збройної агресії російської федерації, на основі геоінформаційної системи, та проведення відповідного розрахунку завданої шкоди, зокрема, у розрізі окремих регіонів, територіальних громад і населених пунктів у порівнянні із їх станом до початку повномасштабного вторгнення військ російської федерації та територію суверенної України;

– проаналізувати Державну стратегію регіонального розвитку на 2021-2027 рр. з метою необхідності внесення змін, із урахуванням наслідків воєнної агресії російської федерації проти України, та сприяти взаємоузгодженості документів стратегічного планування розвитку регіонів з її цілями і пріоритетами;

– сприяти спрямуванню реалізації державної регіональної політики на відновлення та відбудову пошкодженої чи зруйнованої інфраструктури регіонів та територіальних громад і створення передумов для стимулювання їх економічного піднесення;

– вжити невідкладних заходів відносно забезпечення стабільної роботи підприємств, що мають стратегічне значення для розвитку регіональних економік, зокрема, тих, що допустили спад обсягів виробництва продукції чи працюють збитково, мають значний обсяг заборгованості із виплати заробітної плати і податковий борг [5].

Рекомендувати місцевим державним адміністраціям:

– підготувати пропозиції відносно перегляду регіональних стратегій розвитку і заходів із їх реалізації з урахуванням останніх тенденцій соціального та економічного розвитку регіонів задля подолання негативних тенденцій і вирішення найбільш гострих соціальних і економічних проблем, спричинених збройною агресією російської федерації проти України, як під час дії запровадженого в Україні воєнного стану, так і у післявоєнний період;

- розглянути питання відносно визначення особливостей стратегічного планування регіонального розвитку і стимулювання розвитку регіонів з урахуванням необхідності першочергового відновлення саме вражених територій;
- забезпечувати концентрації ресурсів на підтримку SMART-спеціалізації регіонів;
- вжити заходів відносно залучення допомоги у сприянні забезпечення умов для повернення мешканців регіонів, територіальних громад і населених пунктів, які вимушено покинули місце проживання у зв'язку із воєнними діями на відповідній території;
- створювати умови для сприятливого економічного середовища розвитку підприємництва та, відповідно, створення робочих місць із гідним рівнем заробітної плати [5].

Таблиця 4

Результати моніторингу соціально-економічного розвитку регіонів за 2021 рік за напрямом «Інвестиційно-інноваційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця»

Найменування регіону	ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА СПІВПРАЦЯ					
	Індекс капітальних інвестицій, відсотків до попереднього року	Обсяг капітальних інвестицій (крім інвестицій з державного бюджету) у розрахунку на одну особу населення нарастаючим підсумком з початку року	Темп зростання (зменшення) обсягу прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу), відсотків до обсягу на початок року	Обсяг прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу населення нарастаючим підсумком з початку інвестування	Частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції	Обсяг експорту товарів у розрахунку на одну особу населення
	%	гривень	%	доларів США	%	доларів США
Вінницька	133.1	8153.7	-	-	0.9	861.9
Волинська	69.2	6694.5	-	-	1.4	813.0

продовження таблиці 4

Дніпропет- ровська	113.9	19351.2	-	-	1.4	3899.8
Донецька	103.6	6510.7	-	-	6.3	1725.1
Житомирська	115.7	6355.8	-	-	0.2	649.9
Закарпатська	114.5	3948.2	-	-	0.4	1350.8
Запорізька	139.2	7833.5	-	-	1.2	2869.1
Івано- Франківська	141.7	5942.3	-	-	0.5	859.1
Київська	135.1	19875.2	-	-	1.0	1423.7
Кіровоград- ська	100.3	5732.3	-	-	4.7	1120.2
Луганська	116.2	1375.9	-	-	4.6	79.5
Львівська	137.7	8564.0	-	-	1.0	1178.7
Миколаївська	103.8	6279.0	-	-	4.1	3142.5
Одеська	102.3	7445.5	-	-	1.3	719.5
Полтавська	102.3	14732.1	-	-	2.7	2342.0
Рівненська	117.2	4770.7	-	-	0.4	614.8
Сумська	113.8	6204.3	-	-	1.1	1015.8
Тернопіль- ська	122.5	7243.0	-	-	2.4	661.6
Харківська	102.1	7062.2	-	-	2.5	688.7
Херсонська	115.8	4879.6	-	-	1.9	409.1
Хмельницька	107.6	7814.6	-	-	1.0	742.7
Черкаська	122.4	6442.6	-	-	0.8	756.0
Чернівецька	123.6	3312.9	-	-	0.8	232.0
Чернігівська	123.7	6586.0	-	-	1.1	1229.2
м. Київ	110.0	54684.4	-	-	0.9	5188.6

Джерело: [5]

Висновки. Загалом в Україні спостерігаються суттєві відмінності стосовно темпів та напрямів руху її регіонів, що потребує більш детального моніторингу і розробки механізмів управління і забезпечення сталого розвитку країни. Зменшення регіональних економічних та соціальних диспропорцій відноситься до ключових завдань державної регіональної політики української держави, яка обов'язково має враховувати наслідки повномасштабного вторгнення військ російської федерації на територію України. Сьогодні регіони української держави у своєму соціально-економічному розвитку мають забезпечувати економічне зростання за допомогою такої господарської діяльності, яка і за своєю структурою, і за своїм змістом не суперечила б принципам сталого розвитку, сприяла створенню необхідних умов для життя та соціального благополуччя населення, рівень якого визначається не лише економічними досягненнями, а й ступенем соціальної захищеності.

У контексті даного дослідження *перспективними напрямками* подальших теоретико-практичних досліджень вважаємо такі:

- удосконалення комплексного механізму управління регіоном що передбачає розгляд функціонування та розвитку території у діалектичній єдності;
- виявлення просторово-часових особливостей соціально-економічного розвитку сучасної України на основі використання методу моделювання траєкторії руху (розвитку) регіонів у багатовимірному нормованому просторі;
- кластерна концепція розвитку регіонів у післявоєнній Україні;
- перегляд концепції регіонального розвитку, на предмет формування мережевої просторово-регіональної організації держави;
- стимулювання інноваційного розвитку регіонів післявоєнної України у межах стратегічних інвестиційних проєктів.

Стаття надійшла до редакції: 14.06.22

rational use of innovative potential and production resources. The factors shaping the dynamics of interregional asymmetry are given. The results of monitoring the socio-economic development of the regions for 2021 were analyzed in such areas as: “Economic and social cohesion”, “Economic efficiency”, “Investment and innovation development and foreign economic cooperation”. On the basis of the analysis carried out in order to create a number of necessary conditions to ensure the further dynamic, balanced development of the regions of Ukraine, appropriate proposals and recommendations were made to the ministries and other central bodies of executive power and regional state administrations. In the context of this study, promising directions for further theoretical and practical research are defined.

Key words: *state regional policy, economic development of the region, innovative and reproductive approach, monitoring of socio-economic development of regions, region, regional development, sustainable development of the region.*

Received: 14.06.22

References

1. Kovbasiuk, Yu., Amosov, O. & Ihnatenko, O. (2011). *Entsyklopediia derzhavnoho upravlinnia: u 8 t.* [Encyclopedia of Public Administration: in 8 vols] (Vols. 1-8). Territorial administration, National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine. Kharkiv: Vyd-vo KharRI NADU «Mahistr» [in Ukrainian].
2. Zhovnirchuk Ya. & Pabat V. (2017). Ekonomichni tsili ta osoblyvosti derzhavnoho upravlinnia mistsevym ekonomichnym rozvytkom u suchasni Ukraini [Economic goals and features of state management of local economic development in modern Ukraine]. *Naukovo-praktychnyi zhurnal «Investytsii: praktyka ta dosvid» – Scientific and practical magazine «Investments: practice and experience»*, 5, 75-80 [in Ukrainian].
3. Koniukhov, Yu. (2015). Upravleniya ustoychivym sotsialno-ekonomicheskim razvitiyem regiona [Management of sustainable socio-

economic development of the region]. *Simvol nauki – Science symbol*, 9, 151-154 [in Russian].

4. Kupchak, V. (2015). Problemy ustoychivogo sotsialno-ekonomicheskogo razvitiya regionov Ukrainy [Problems of sustainable socio-economic development of the regions of Ukraine]. *Azimut nauchnykh issledovaniy: ekonomika i upravleniye – Azimuth of scientific research: economics and management*, 3, 112-115 [in Russian].

5. Ministerstvo rozvytku hromad ta terytorii Ukrainy: ofitsiinyi vebсайт [Ministry of Development of Communities and Territories of Ukraine: official website]. *minregion.gov.ua* Retrieved from <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/derzhavna-rehional-na-polityka/monitorynh/monitorynh-monitorynh/rejtingova-otsinka-regioniv/> [in Ukrainian].

6. Muzychenko, A. (2012). Problemy umensheniya disproportsionalnosti sotsialno-ekonomicheskogo razvitiya regionov Ukrainy [Problems of reducing the disproportionality of the socio-economic development of the regions of Ukraine]. *Vektor nauki Toliattinskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya: Ekonomika i upravleniye – Science vector of Togliatti State University. Series: Economics and Management*, 4, 125-127. [in Russian].

7. Zakon Ukrainy «Pro zasady derzhavnoi rehionalnoi polityky» vid 05 liutoho 2015 roku № 156-VIII [Law of Ukraine on the principles of state regional policy dated February 5, 2015 No. 156-VIII]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> [in Ukrainian].

8. Yakovleva, Yu. (2007). Sotsialno-ekonomicheskoye razvitiye regionov Ukrainy [Socio-economic development of the regions of Ukraine]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Herald of Donbass*, 3, 84-87 [in Russian].

9. Slobozhan, O., Shulga, A., Manuilova, K., Novoselskyi, I. & Hololobov, S. (2020). Decentralization Processes as an Outstanding Feature of the Postmodern Information Society in the Context of a Post-Pandemic Development. *Postmodern Openings*. Lumen, Vol. 12(2). pp. 298-309 [in English].

10. Antonova, L. V. & Zhovnirchuk, Ya. F. (2021). Rol instytutu prefekta ta prefektur u zabezpechenni spromozhnosti terytorialnykh hromad v Ukraini [The role of the prefect's institute and prefectures in ensuring the capacity of territorial communities in Ukraine]. *Publichne upravlinnia ta rehionalnyi rozvytok – Public administration and regional development*. Mykolaiv: Vyd-vo ChNU im. Petra Mohyly. issue 1, (pp. 190-215). Retrieved from <https://pard.mk.ua/index.php/journal/issue/archive> [in Ukrainian].

11. Drahan, I. O. (2017). Udoskonalennia mekhanizmu derzhavnoho rehuliuвання diialnosti subiektiv pryrodokorystuvannya [Improvement of the

mechanism of state regulation of the activities of nature management entities].
Visnyk Skhidnoievropeiskoho universytetu ekonomiky i menedzhmentu. Serii: Ekonomika i menedzhment – Bulletin of the East European University of Economics and Management. Series: Economics and management, 2. 53-62.
Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsuem_2017_2_8 [in Ukrainian].

Відомості про авторів / Information about the Authors

Жовнірчик Ярослав Федорович: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького, вул. Трьохсвятительська, 4, м. Київ, 01001, Україна.

Yaroslav Zhovnirchuk: V. M. Koretsky Institute of state and law, Tryokhsviatitelska str., 4, Kyiv, 01601, Ukraine.

ORCID.ORG/ 0000-0002-1378-9923

E-mail: ya.zhovnirchuk @ukr.net

Мряченко Олександр Леонідович: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького, вул. Трьохсвятительська, 4, м. Київ, 01001, Україна.

Oleksandr Mriachenko: V. M. Koretsky Institute of state and law, Tryokhsviatitelska str., 4, Kyiv, 01601, Ukraine.

ORCID.ORG/ 0000-0002-6515-0419

E-mail: mriachenko.a@gmail.com